

DVA NOVĚ ZÍSKANÉ ŘÁDY ZLATÉHO ROUNA

Známý znojemský obchodník s filatelií a numismatikou, specializující se nejenom na výkup a prodej řádů a vyznamenání pro účely sběratelské, pan Petr Kovaljov, který je sám sběratelem řádů a vyznamenání hlavně carského Ruska, získal nedávno v zahraničí níže uvedené řády, které jsou krásnou ukázkou staré zlatnické práce 19. století. Nebude jistě bez zajímavosti tyto věci zde prezentovat.

A díky rostoucí prosperitě vyšších sociálních vrstev a podnikatelů a jejich zájmu u některých z nich o tyto cenné starožitnosti se i u nás pozvolna tyto věci vrací do země zpět, když předtím po dlouhá desetiletí, byly spíše prodávány movitým západním cizincům. Není to ovšem jen ryze sběratelská záležitost, ale i velmi vhodná investice vložených prostředků, neboť ceny tohoto starožitného materiálu mají trvale vysokou, stoupající finanční hodnotu, což dokazují výsledky aukcí na celém světě.

K historii řádu zlatého rouna lze zhruba říci, že se jedná snad o nejprestižnější světský rytířský řád vůbec (ostatně bylo o něm poměrně dosti publikováno), udělovaný do dnešních dnů vlastně jako dva samostatné řády, a to jednak ve Španělsku, kde je nejvyšším státním a dynastickým řádem království, a dále jako rodinný a dynastický řád rakouských Habsburků, resp. rodu Habsbursko – Lotrinského, udělovaný hlavou této bývalé panovnické rodiny. Do roku 1918 byl i nejvyšším státním řádem Rakousko - Uherské monarchie. Řád založil burgundský vévoda Filip III. Dobrý v roce 1429 a po vymření burgundské dynastie (1477) se sňatkovým dědictvím dostává burgundské vévodství spolu s právem udělovat řád Zlatého rouna panovníkům z rodu Habsburského. Z počátku přešlo na starší linii španělskou, po jejím vymření posledním španělským Habsburkem, králem Karlem II. v roce 1700 si španělské dědictví a tím i suverenitu nad řádem Zlatého rouna nárokoval císař Karel VI. z mladší rakouské linie Habsburků. Jelikož však testamentárně se španělské království dostalo vnukovi francouzského krále Ludvíka XIV. Filipovi, vévodovi z Anjou z rodu Bourbonů, který s titulem španělského krále pod jménem Filip V. spojoval také suverenitu nad řádem, které se Karel VI. vzdát nechtěl, začalo od té doby udělování jak ve Španělsku, tak v rakouské habsburské monarchii. Oba řády nebyly současně uzávaný. Později sice byly mlčky tolerovány, avšak španělští historikové, specializující se na historii tohoto řádu, jako Pinedo y Salazar, markýz de Cadénas a jiní, dodnes hovoří o habsburské suverenitě nad řádem jako o uzurpacii a tehdejší „trucu“ císaře Karla VI. V současné době je tato problematika již natolik otevřená, že například belgický král Albert II. a lucemburský velkovévoda Jean jsou nositeli obou řádů zároveň. Tolik stručně k historii.

Řádovým symbolem je zlaté beráncí rouno, v podstatě celý beránek, provlečený a stažený provazem (prstencem) uprostřed tak, že oba konce rouna visí volně dolů. Na řádové insignii je beránek pak převýšen starou burgundskou obrazovou devizou pazourku se šlehajícími plameny

neboli křesacího kamene s ocílkou, někdy různě stylizovanou. Existují dvě základní insignie řádu: řetěz, zvaný kolana, který bývá majetkem řádu a po smrti nositele se má vrátit řádové kanceláři, což platí jak u španělského, tak u rakouského řádu. Dále na červené náhrdelní stuze výše popsaná řádová insignie, kterou si nositelé opatřují zpravidla na svoje náklady a je jejich majetkem. Insignie španělského řádu a řádu rakouského se svým vzhledem navzájem poněkud odlišují, taktéž i stylizace kolan. Zásadním rozdílem je, že na španělské náhrdelní insignii nejsou na ocílce nápisová hesla „Pretum laborum non vile“ na líčové straně a „Non aliud“ na rubu. Habsburský řád je udělován zásadně pouze katolické vysoké aristokracii, což má v současné době na rozdíl od španělského poněkud internacionální charakter: jsou zastoupeni např. aristokraté z Rakouska, Německa, Francie, Belgie i z Čech. Španělský řád je v současné době udělován zcela exkluzivně v podstatě po způsobu nejvyššího anglického řádu podvazkového: do zahraničí pouze monarchům, tj. králům i královnám – panovnicím a ti mohou být i jiného vyznání než křesťanského. V samotném Španělsku byl řád v poslední době udělen jen zcela výjimečně několika málo mimořádně zaslužitým Španělům jak z vyšší, tak i nižší aristokracie; jedním z nich byl například blízký důvěrník a osobní sekretář krále Juana Carlose I. don Nicolás Cotoner y Cotoner, markýz z Mondéjaru.

K získaným řádům: V aukci v zahraničí získal Petr Kovaljov exemplář rakouského řádu Zlatého rouna po Eduardu hraběti Taaffe. Řád je ve zlatě, tak zvaný větší model, výroby kolem nebo krátce po roce 1860. Je to standardní typ, složený ze tří částí, se sponou či zdrhovadlem zvaným odborně coulant, který spíná náhrdelní červenou stuhu. Tento coulant bývá později oboustranný, rozevíratelný na pantíky a závlačku. Tak je tomu i zde. Má originální stuhu a etui císaře Františka Josefa I. s jeho heslem „Viribus unitis“. Na rubové straně prstence na ocílce, kterým prochází stuha, je označení nápisem v modrém smaltu „ROTHE“, což je proslulý vídeňský výrobce řádů a vyznamenání pro potřeby císařského dvora, sídlící již od roku 1830 na vídeňské ulici Kohlmarkt. Exemplář je jemně gravírovaný, pazourek, ze kterého šlehají do stran červeně smaltované plameny, černě smaltován a

na něm je devět bílých skvrn (u zmenšených typů je skvrn sedm; počty těchto bílých kapkovitých skvrn se takto ustálily od druhé poloviny 19. století). Na modře smaltované ocílce je v její spodní části oboustranný zlatý reliéf s výjevem boje Jásona s drakem a Argonautů z mythologie. Na zatočených částech je výše uvedené heslo „Pretium ...“ a „Non aliud“ na rubu. Některé staré exempláře řádu rubový výjev i heslo postrádají, nebo dokonce i zlaté ratolesti, které vyplňují na rubu na modrém smaltu plochu zatočených částí.

Eduard hrabě Taaffe se stal rytířem řádu v promoci z 13. 5. 1878 jako ticičtyřicátýpátý nositel v pořadí dle oficiálních „Liste nominale“ řádu. Pocházel ze staré, původem irské šlechtické rodiny, která vlastnila

Španělský řád

v západních Čechách zámek Nalžovy. Narodil se roku 1833 v Praze. Byl dvakrát ministerským předsedou rakouským: poprvé v letech 1869-1870, po druhé 1879-1893. Zemřel v Nalžovech roku 1895. V roce 1937 jeho potomek toto zadlužené panství a zámek prodal a rozhodl se vrátit do původní vlasti – Irska. Krom Zlatého rouna byl hrabě Taaffe nositelem nejvyššího civilního řádu monarchie - uherského královského řádu sv. Štěpána – velkokříže a jiných vyznamenání domácích i cizích.

Ve sbírkách soukromých sběratelů se dá předpokládat ojediněle výskyt tohoto řádu.

Druhý řád Zlatého rouna, získaný taktéž v zahraničí za dosti značnou částku ze soukromých rukou, je **španělský řád** z pozůstalosti po Ludvíkovi (Karel Filip Rafael) d'Orléans, vévodovi de Nemours, kterému byl řád udělen diplomem 1. října 1843 a již 8. října téhož roku byl přijat do řádu předáním řádové kolany v Paříži. Řád, ke kterému je přiložen atest francouzského znalce o jeho pravosti a původu, je z 18karátového zlata, neznačený, na zbytku červené původní náhrdelní stuhy. Skládá se ze tří již známých částí jednostranného coulantu. Zdobení je provedeno

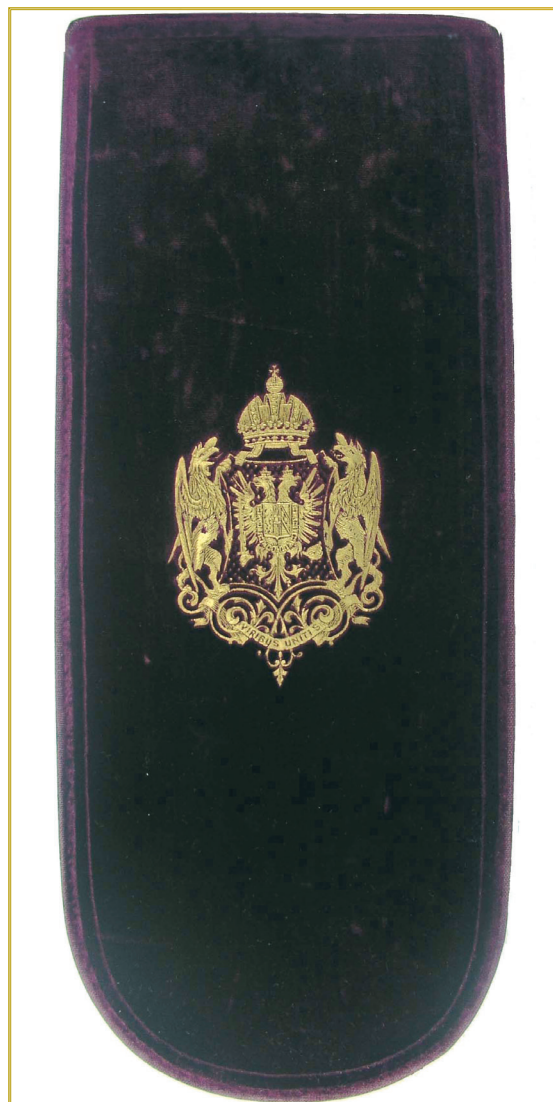
ciese vrátil až roku 1871. Jeho manželkou byla od roku 1840 Viktorie Augusta, princezna Sasko-Coburg-Gothajská, se kterou měl potomstvo: prince Ludvíka, hraběte d'Eu, prince Ferdinanda, vévodu d'Alçon a dvě princezny. Krom řádu Zlatého rouna a velkokříže Čestné legie byl i nositelem nejvyššího francouzského královského řádu sv. Ducha (zrušen 1830), který obdržel od krále Karla X. roku 1829. Vévoda zemřel ve Versailles 1879. I jeho ostatní bratři byli nositeli španělského Zlatého rouna: starší Ludvík Karel, vévoda d'Orléans, a mladší Jindřich, vévoda de Aumale, Antonín, vévoda de Montpensier, a František Ferdinand, princ de Joinville. Řád pochází z dědictví potomků Henrietty, princezny Belgické (1887-1948), sestry belgického krále Alberta I. Její manžel Filip Emanuel d'Orléans, vévoda de Vendôme († 1931), byl vnukem nositele prezentovaného řádu. Syn Filipa Emanuela, Karel Filip d'Orléans, který měl též titul vévody de Nemours (1905-1970), sňatkem s neurozenou Američankou pozbyl pro své případné potomstvo práv příslušnosti k francouzskému královskému domu, takže přímé potomstvo původního nositele řádu není již dále ve šlechtických schemech podchyceno.

Rakouský řád

smaltem červeným a modrým; výška řádu 14 cm; šířka 4,7 cm; výroba z 19. století resp. z jeho první poloviny. Stylizovaná ocilka je zcela typického rokokového slohu, tvarovaná do akantových listů a rozvilin. Jako křesací kámen je použita modře smaltovaná imitace safíru. Jiný exemplář tohoto typu je vyobrazen v díle A. Spady, „Onory a glorie“, díl II. Patřil německému císaři Vilému I. (1853).

Ludvík, vévoda de Nemours, se narodil roku 1814 jako druhý syn francouzského krále Ludvíka Filipa (králem 1830 –1848) a Marie Amélie, princezny z Bourbonu Obojí Sicílie, dcery neapolského krále Ferdinanda I. (IV). V roce 1831 byla vévodovi de Nemours nabídnuta belgická koruna, kterou však nepřijal. Ve francouzském vojsku dosáhl hodnosti generálporučíka. Od revoluce, která jeho otce zbavila královské koruny roku 1848, se uchýlil do anglického exilu; do Fran-

Etue (kazeta) rakouského řádu

Z důvodu, že španělský bourbonský řád Zlatého rouna nemohl být udělen žádnému rakouskému či rakousko-uherskému poddanému, resp. jej nemohl přijmout, je výskyt originálů těchto insignií na našem území prakticky neznámý. Je však znám případ, kdy rakousko-uherskému ministru zahraničí hraběti Andrássymu bylo v druhé polovině 19. století nabídnuto španělským králem Alfonsem XII. udělení tohoto řádu, ale bylo odmítnuto. Ostatně Andrassy byl tehdy již nositelem rakouského Zlatého rouna. V samotném Rakousku je ovšem možný výskyt originálů španělského Zlatého rouna někdejších exilových Bourbonů z linie vévodů z Parmy (zámek Schwarzwau) a starší linie Bourbonů francouzských, reprezentovaných hrabětem de Chambord (zámek Frohsdorf). Více informací na www.numfil.com.

Otto Semrad